בס"ד

חמירא סכנתא מאיסורא

דגים ובשר · משקים מגולים · ושאר דברים שנאסרו משום סכנה

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

יום שני, ט"ו בחשוון תשפ"ז · 26.10.2026

הסודות להצלחה שלך

yoursuccesstoolbox.com

תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות

תוכן העניינים

משקים מגולים 3
דין משקים מגולים בזמננו 3
מחשבות זרות בתפילה – בשם הגאון מווילנה 4
גם במקרר 4

השממית 5
ארס השממית 5
"שממית בידיים תתפש" – הנהגת האר"י בערב שבת 6
מעשה בשממית ובשיחת הטלפון 6

דגים ובשר 7
הפסק בין דגים לבשר 7
דג שנפל לתבשיל של בשר 7
סיר בשרי לבישול דגים 8
דג ובשר בתנור 10
לחם שנאפה בתנור עם בשר 11
הלחם שנגע בדג 12
רחיצת הידיים והפה 12
מעשה במלצר בחתונה 13

זיעת אדם ואוכל תחת המיטה 14
זיעת אדם 14
אוכל שהיה תחת המיטה 14

סכין בצנון ורימוני ספר תורה 15
נעיצת סכין בצנון 15
ורדים על רימוני ספר התורה 16

"אל יעמוד אדם במקום סכנה" 16
קיר נטוי, גשר רעוע והים 16
סגולה למעבר בגשר 17

בית יחידי והליכה בלילה 18
"לא יישן אדם בבית יחידי" 18
סוכה בשטח פתוח 19
הליכה בלילה – באמצע או בצד? 19

סגולות ושמירה 20
פיטום הקטורת 20
הקצף שעולה מעל התבשיל 20
כיסוי המצח 20

"אל תשקצו את נפשותיכם" 21
מהו "בל תשקצו" 21
כלי השירותים 22
אוכל בפה בלי ברכה 22

בהמה שהורה בה חכם 23
"ולא בא בפי בשר פגול" 23
מעשה בעוף ובחכם בן ציון 23

סיכום ההלכות 25

בס"ד

חמירא סכנתא מאיסורא

שימו לב: החוברת נכתבה מתוך תמלול השיעור – תומלל אוטומטית ועלול להכיל טעויות. הדברים נערכו ללשון כתובה בנאמנות לדברי הרב; הפסוקים הובאו מתוך ספריא. השיעור נמסר בבית הכנסת מוסאיוף, יום שני ט"ו בחשוון תשפ"ז.

משקים מגולים

דין משקים מגולים בזמננו

מרן השולחן ערוך כתב ב'יורה דעה', שבגמרא מובא שלא ישתה אדם משקים מגולים. מה הם "מגולים"? משקים שנשארו מגולים בלילה, או אפילו ביום, במקום שמצויים נחשים – כיוון שאולי נחש שתה מהם והטיל שם ארס.

מרן השולחן ערוך כתב שבימינו ובמקומותינו אין מצויים נחשים, ולכן לדעתו אין צורך להקפיד בזה. כך דעת **מרן השולחן ערוך**.

אבל **הרב זבחי צדק** הביא את **הפרי חדש**, שהיה רב של ירושלים, ואת **השיורי ברכה** – מי זה 'שיורי ברכה'? **הגאון החיד"א**. שניהם, וגם **הבן איש חי**, כתבו שצריך להיזהר. אם כן – **חמירא סכנתא מאיסורא**, וכיוון שיש כאן ספק, אחד אומר כן ואחד אומר לא, לכן יש מקום להיזהר במשקה מגולה, כל סוג משקה, כולל כל המשקאות.

ומעניין הנחש: לנחש אין רגליים. הקדוש ברוך הוא קיצץ לו את הרגליים. תסתכלו בנחש אחרי שהוא מת, תהפכו אותו הצידה, ותראו סימנים שיש לו

בבטן למטה – שני עיגולים. מה זה? אלו העיגולים של הרגליים שקוצצו. וכך הם כל סוגי הנחשים.

מחשבות זרות בתפילה – בשם הגאון מווילנה

רבנו חיים מוולוז'ין מביא בשם **הגאון מווילנה**, שפעמים קורה שהאדם באמצע העמידה – אצלם זה היה לפעמים, ומי יודע אם אצלנו זה רק לפעמים – שבאות לו מחשבות זרות באמצע התפילה, כל מיני עסקים. מאיפה באו המחשבות האלה?

אומר: זה הנחש. שתית מים מגולים, ואף על פי שאין לנו נחשים כאלה, לפי הסוד יש נחש מעופף, שהוא בא ומכניס ארס בשתייה, ואז באות לאדם מחשבות זרות באמצע העמידה. כך כתב **רבנו חיים מוולוז'ין**. "אני רק מוסר לכם מה הוא אמר – כל אחד יעשה מה שבדעתו".

גם במקרר

נמצא שבמשקה מגולה יש מחלוקת אם בימינו שייך או לא: דעת **מרן** שלא, אבל דעת שאר האחרונים – כמו שהזכרנו, **הפרי חדש**, **שיורי ברכה**, **זבחי צדק**, **רבנו חיים מוולוז'ין** – שיש מקום להיזהר ולהשתדל לא לעשות כן.

ומה עם משקה מגולה בתוך מקרר? היינו הך, אותו דבר. חכמים לא חילקו. "תפסיק להתווכח עם ההלכה. ברגע שאמרו לך משקה מגולה – זה משקה מגולה, לא משנה איפה".

השממית

ארס השממית

בפוסקים כתבו שיש גם שממית. שממית היא מין לטאה גדולה, ויש בה ארס, והארס שלה מסוכן. לכן כתבו הפוסקים שייזהר אם נפלה שממית לתוך האוכל או התבשיל או כל דבר אחר, שמא יצא מהרוק שלה לשם, וזה יכול לגרום סכנה. לכן ייזהר לכתחילה.

ומה הדין אם נפלה? אמרנו שיש בה ארס, וזה מסוכן – האם בטל בשישים? להלכה בטל בשישים. בכל זאת, **הבית לחם יהודה**, אחד מגדולי הפוסקים, אוסר. אבל **החכמת אדם** – בעל ה**חיי אדם** – ו**המגן אברהם**, שניהם מתירים, שגם בשממית אותו הדין.

יש מעשה בגמרא שהיו אוכלים בסעודה, ושממית התחילה ללכת על הפת. בא תלמיד, רצה להרים אותה ביד ולזרוק אותה. אמרו לו: אל תיגע בה! תחכה שהיא תלך, ואחר כך תיקח את הלחם. זאת אומרת, יש סכנה אפילו לנגוע בה, כי אז היא מפרישה רוק, והרוק שלה מסוכן מאוד. לכן ייזהר לא לנגוע בשממית. ואנחנו לא יודעים בדיוק מה הגדר של שממית ושל לטאה וכו'.

"שממית בידיים תתפש" – הנהגת האר"י בערב שבת

וכבר כתבו הפוסקים בשם **רבנו האר"י**, שייזהר בערב שבת לנקות קורי עכביש מהבית ולגרש את השממית מהבית – בבתים של צפת היו אז שממיות. ולמה? הביא סימן מהפסוק:

> שְׁמָמִית בְּיָדַיִם תִּתָּפֵשׂ וְהִיא בְּהֵיכְלֵי מֶלֶךְ
>
> משלי ל, כח

זאת אומרת, יש ישיבה סודית עם הרמטכ"ל ועם ראש השב"כ, ובאה השממית והיא שומעת – נכנסת. "שממית בידיים תתפש והיא בהיכלי מלך" – כך אמר **שלמה המלך**. ולכן אמרו: אם באה השממית הביתה – תצעק עליה "שבת!".

מעשה בשממית ובשיחת הטלפון

"לפני איזה שלושים שנה הייתי מדבר בטלפון עם יהודי שצלצל אליי מחוץ לארץ, הייתה לו שאלה בהלכה. פתאום אני רואה שממית נכנסת מהחלון. צעקתי: 'שבת!' – והיא עמדה. אז הוא צועק לי בטלפון: לא, היום יום חמישי! אמרתי לו: זה בסדר, אמרתי למישהו אחר 'שבת'. היא לא נכנסה, נשארה עומדת בפתח של המרפסת. ואחר כך צעקתי עליה עוד פעם 'שבת!' – והלכה". אתם מבינים? אם ראיתם שממית מגיעה – תצעקו "שבת".

דגים ובשר

הפסק בין דגים לבשר

יש הלכה מפורשת בשולחן ערוך, ופה אין מחלוקת: אסור לאכול בשר ואחר כך דג, או דג ואחר כך בשר, בלי הפסק באמצע. מה זה הפסק? צריך לרחוץ את הידיים, ולרחוץ אותן טוב מהשומן – כי לפעמים נדבק שומן של הדג או של הרוטב ביד – להחליף את הכלים, ולאכול משהו ניטרלי באמצע. כי זה קשה לצרעת, בר מינן, ואחר כך אדם סובל מאיזה חולי ולא יודע ממה.

דג שנפל לתבשיל של בשר

מה יהיה הדין אם נפל דג לתוך תבשיל של בשר? יש מחלוקת הפוסקים. **הרשב"א** דן בשאלה הזאת: האם זה בטל בשישים או לא?

הרי בכל איסור – אפילו חמץ לפני פסח, וכן בשר וחלב וכל הדברים שהם מדאורייתא – בטל בשישים. אבל כאן **חמירא סכנתא מאיסורא**. יש פוסקים שכותבים שלא בטל, אבל להלכה רוב הפוסקים הסכימו שבטל בשישים. עיין ב**יביע אומר** – יש שם תשובה ארוכה ומנומקת, כדרכו בקודש, זכותו תגן עלינו – והוא כתב שם באורך שהמסקנה שבטל בשישים, אם יש שישים כנגדו.

ומה דין הדג עצמו? פתאום אני מוציא את הבשר ורואה שם חתיכת דג שהתבשלה עם הבשר ביחד. צריך למדוד אם יש בבשר פי שישים מגודל הדג; אם יש – הבשר מותר. אבל הדג – כך כתב **הפרי חדש** – הדג נאסר באכילה וזורקים אותו לאשפה; והבשר, כיוון שיש שישים, מותר. ואם לא היה שישים – כל הסיר הלך. לכן צריך להיזהר מאוד כששניים מבשלים במטבח, ואחד לא יודע מה השני עושה. ולכתחילה אסור לבטל איסור; אחרי שהתערב – אין מה לעשות.

ואם נאסר התבשיל, אסור להשתמש בסיר הזה עד שינקה אותו ויגעיל אותו, ואז יהיה מותר.

סיר בשרי לבישול דגים

יש לך בבית סיר שאתה מבשל בו בשר בדרך כלל, והיום בישלת בו דג. מה דינו של הדג הזה? והאם צריך להמתין עשרים וארבע שעות, כדי שיהיה נותן טעם לפגם, או לא? הרי בבשר וחלב צריך להמתין עשרים וארבע שעות, ואז אפשר להגעיל את הכלי ולהכשירו – אבל כאן לא.

להלכה נפסק – כך כתבו האחרונים, אמנם יש מחלוקת, **הפרי חדש** ועוד, וגם **זבחי צדק** – שמותר לבשל באותו סיר אפילו אחרי שעה: תרחץ אותו טוב, תנקה אותו, ואתה יכול לבשל פעם דג, פעם בשר. אותו הדבר מחבת.

אבל צריך לדעת ש**הגאון החיד"א**, ב**שיורי ברכה**, אסר. דעתו: או שיחכה עשרים וארבע שעות, או שיהיה בבית סיר מיוחד ומחבת מיוחדת לדגים. אדם בישל בשר, יש לו סיר בשרי, ועכשיו הוא רוצה לעשות בו דגים – אומר **הגאון החיד"א**: אם לא עברו עשרים וארבע שעות, אל תעשה את זה. רק שיעברו עשרים וארבע שעות, שיהיה נותן טעם לפגם, ותרחץ טוב את המחבת מכל השומנים – "ואני אבוא לבדוק אותך אם אתה רוחץ נכון" – ואז אתה יכול לאכול. כך כתב **הגאון החיד"א** ב**שיורי ברכה**.

וכלי בשר בן יומו – היום בישלתי בו בשר בצהריים ורחצתי אותו, ועכשיו אני רוצה לעשות בו דגים או במחבת – מותר. ומה הדין בעוף? בסיר הזה בישלתי עוף, ועכשיו אני רוצה לבשל שם דג – אין הבדל בין בשר בקר לבשר עוף, שניהם נקראים בגדר בשר.

דג ובשר בתנור

עשית בתנור בשר לשבת, ועכשיו אתה רוצה לעשות דגים – בתבנית אחרת, לא ביחד. מותר, אין בעיה. למה? קיימא לן: זיעה אין בה ממש. זו רק זיעה של הבשר, וגם הזיעה הזאת – כך כתב **הגאון רבי עובדיה הדאיה**, בעל **ישכיל עבדי**, עליו השלום, זכותו תגן עלינו – נשרפת מיד; החום של התנור שורף את האדים. אז יש רק אדים, והאדים האלה נשרפו, ועכשיו אתה יכול לשים אחר כך דג.

ומה הדין כששמים גם וגם ביחד – כך שאלו המפרשים, **הפרי חדש** שואל: דג ובשר ביחד בתנור, לא באותה תבנית; תבנית אחת דג, ובתבנית נפרדת בשר, והתנור עובד. בתוך התנור הכניס בשר בתבנית אחת ודג בתבנית שנייה, והם מתבשלים שם יחד ומעלים אדים ביחד – מה הדין? כיוון שזה עדיין מתבשל ורותח שם, האדים יורדים ומתערבים, האדים של הדגים עם הבשר – וזה אסור. מה יעשה? כך כתבו הפוסקים: יכסה אחד מהם. כך כתב **הפרי חדש**.

הוא כתב שאם זה תנור קטן – בזמנם היו להם תנורים בבית – הוא בולע אחד מהשני, ואז זה אסור; במצב כזה יכסה אותו. אבל אם זה תנור גדול ורחב, תנורים של פת, ששם פה ושם – יהיה מותר.

לחם שנאפה בתנור עם בשר

קורה הרבה – ביום שישי, כל הבעיות ביום שישי – שהיא עושה חלה בבית ואופה לחם, ובאותו תנור היה אז בשר. מה דינו של הלחם הזה? האם הוא לחם בשרי? מתקשרת אליך האישה ביום שישי ואומרת: אפיתי פת בתנור, ובטעות היה שם גם בשר והתבשל יחד איתו; הבשר הוציא אדים, והפת בלעה את האדים של הבשר. מה דינו של הלחם הזה – לחם בשרי או לא?

"ריחא לאו מילתא היא" – ריח לא נחשב. ולכן מותר לאכול את הלחם הזה עם דג, גם אם נאפה בתוך תנור שהתבשל בו בשר. לא עד כדי כך החמירו; החמירו רק כשהלחם נרטב מהרוטב, אבל כאן זה לא רוטב, זה ריח. ובדרך צחות הביא הרב את הפסוק:

> וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה
>
> בראשית ב, ו

הלחם שנגע בדג

אם אדם לקח דג, הוציא אותו מהתנור ושם אותו על הלחם, ורוצה לאכול – האם מותר לו לאכול את הלחם הזה אחר כך עם בשר? צריך להיזהר, משום שהיה שם שומן, והפת בלעה את השומן של הדג.

כמו למשל בליל שבת מביאים דגים ואוכלים עם החלה, והאצבע נגעה בדג ואחר כך נוגעת בחלה, והחלה מתלכלכת עכשיו מהשומן של הדג – צריך להיזהר לא לאכול את זה עם בשר אחר כך. יוריד את החתיכה איפה שנגע, יאכל אותה, ואחר כך יאכל בשר.

ולכן, ברגע שמביאים לשולחן גם דגים ואחר כך גם בשר, צריך להיזהר מראש ולהגיד לכל המסובים לא לגעת בלחם, אלא לקחת חתיכה אחת של לחם בשביל הדגים, ואחר כך חתיכה אחרת של לחם בשביל הבשר.

רחיצת הידיים והפה

לפי ההלכה, אדם שאכל דגים ורוצה לאכול בשר – מה יעשה? ואם יש לו חתיכות דג בתוך השיניים? ומה עם הידיים שנגעו בדג?

דבר ראשון, ירחץ את הידיים בסבון. **הפרי חדש** כותב שרחיצת יד במים לא מועילה, אלא צריך לשפשף את הידיים, כיוון שהשומן של הדג נדבק בין האצבעות. לכן צריך לרחוץ היטב בסבון.

ואיזה סבון? "אמר לי הרופא: תיזהר מכל הסבונים עם הריח, זה הכול רמאות – אתה סתם משלם כסף. רק סבון כלים; סבון כלים הורג את כל החיידקים, וזה מנקה באמת". אז סבון כלים: תרחץ את הידיים טוב, ואחר כך תשטוף את הפה ותאכל חתיכת פת – ואם יש גם מלון, זה עוד יותר טוב – כך תעביר לך את

הטעם ותנקה את השיניים משיירי הדג, כי לפעמים חתיכות של דג נדבקות בתוך הפה, בין השיניים. ואז אפשר לאכול בשר.

וגם עוף ודג: אמנם בעופות יש מי שרוצה לומר שמותר, אבל כל הפוסקים כתבו שלכתחילה ייזהר גם בעוף; אין הבדל בין עוף לבשר בזה. ואז ינקה את הכול, והכול יבוא על מקומו בשלום.

מעשה במלצר בחתונה

זה מצוי הרבה: הולכים לחתונות, ושם יש מנה ראשונה דג ומנה עיקרית בשר, ולא רוחצים ידיים ולא כלום. "פעם ראיתי מלצר שעם אותו מלקחיים נותן במגש אחד את הדג ובמגש שני את הבשר. בסוף צעקתי עליו ולא נתתי לו להמשיך. הלך וקרא למשגיח. בא המשגיח ואמר לי: כן, מה הבעיה? אמרתי לו: מה זה מה הבעיה? שולחן ערוך! תפתח שולחן ערוך. אמר לי: פעם ראשונה אני

שומע". אנחנו מדברים היום על בשר ודג – שאלה של חמאה ודג, חלב, היא שאלה אחרת, שלא יתבלבלו השומעים.

זיעת אדם ואוכל תחת המיטה

זיעת אדם

זיעת אדם – צריך להיזהר ממנה, שהיא מסוכנת מאוד. לפעמים קורה בקיץ שאדם הולך וקונה לחם, והלחם עדיין חם, ושם אותו איפה? בבית השחי. ועד שהוא מגיע הביתה, יש בלחם ריח של הזיעה שלו – וזה מסוכן.

הגמרא אומרת שכל הזיעה של האדם יש בה סכנה לאכילה, חוץ מזיעת הפנים. הקדוש ברוך הוא ברא את האדם כך שכל הזיעה שלו היא דבר רעיל, אבל בזיעת הפנים אין בעיה. לכן ייזהר מאוד אם זיעת אדם נגעה בלחם וכדומה, וצריך להיזהר לא לעשות כן.

אוכל שהיה תחת המיטה

אדם שהחביא את האוכל שלו תחת המיטה – סיר בישול שלא היה איפה לשים אותו, הכול היה מבולגן, והכניסו אותו תחת המיטה – מה הדין? האוכל מותר או אסור?

יש מחלוקת. **השבות יעקב**, שהיה גאון גדול, מתיר. אבל **הגאון החיד"א** בספרו **שיורי ברכה** אוסר. **והש"ך** – **שפתי כהן** – עוד יותר החמיר, וכתב שאפילו אם היה סגור בכלי של ברזל, הרמטי, והיה תחת המיטה – אסור התבשיל הזה באכילה.

ולכן צריך להיזהר לא לשים מתחת למיטה אוכל שכבר התבשל, או אוכל שאפשר לאכול אותו כמו שהוא. "זה מפורש בשולחן ערוך". ומה עם אבטיח? מותר – למה? כי הוא סגור, אטום מכל הצדדים.

ומה עם אוכל שהיה תחת עגלה של תינוק? אין שום בעיה. "אגלה לך עוד סוד": חלק גדול מהפוסקים כתבו שכל מה שאמרה הגמרא על אוכלים שתחת המיטה, מדובר במיטה של בני זוג שישנים עליה, איש ואישה; אבל מיטה שלא ישנים עליה, או שאיש ישן עליה לבדו, או בחור – אין בזה איסור. וגם כל הטעם הוא משום רוח רעה, ו**התוספות** כתבו שבימינו הרוח רעה נחלשה, לא כמו בזמן הגמרא.

סכין בצנון ורימוני ספר תורה

נעיצת סכין בצנון

הגמרא אומרת שאסור לנעוץ סכין בצנון. למה? משום הסכנה: הוא נועץ את הסכין בתוך הצנון, ואז הצנון יכול להתהפך, חס ושלום, והסכין יכולה להיכנס במישהו, חלילה. לכן אסור משום סכנה – כך כתב השולחן ערוך.

אבל **הראב"ד** כתב שאסור מטעם אחר: משום ביזיון אוכלים. אתה מבזה את האוכל – למשל, היו לו סכינים ולא היה לו איפה לשמור אותם, שבני הבית לא יגיעו אליהם, ולקח צנון ותקע את הסכינים בפנים. אומר **הראב"ד**: אתה מבזה את הצנון, אתה עושה אותו כאילו הוא כלי שמחזיק סכינים. יש מקום – מגירה מיוחדת שבה שמים את הסכינים, לא פה.

ורדים על רימוני ספר התורה

כך היו נוהגים בספרד, וגם בעירו, בסלוניקי: היו קושרים ורדים ושושנים לרימונים של ספר התורה, והיו נותנים לאנשים שיוצאים מבית הכנסת לברך עליהם "בורא עצי בשמים". האם זה מותר או אסור? כי כאילו הוא מבזה את הרימונים של ספר התורה, ומשתמש בהם להחזיק את השושנים והוורדים.

יש כמה מהפוסקים שאמרו לא לעשות כן, אבל **הגאון הפרי חדש** פסק שמותר. למה? כיוון שזה מייפה ומבשם את הרימונים, ואחר כך שמים אותם על ספר התורה – אז זה מייפה את ספר התורה ומבשם את הרימונים, ולכן מותר.

"אל יעמוד אדם במקום סכנה"

קיר נטוי, גשר רעוע והים

יש עוד כמה דברים שהגמרא אמרה שאסור לעשות אותם מפני הסכנה. לא יעבור אדם ליד קיר נטוי, ולא על גשר רעוע. ואם עבר – עשה עוון והפסיד את המצוות שלו. למה? אמרה הגמרא: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושים לו נס, שמא אין עושים לו נס; ואם עושים לו נס – מנכים לו מזכויותיו.

לכן צריך להיזהר גם בים. הוא הולך לים, הים גועש, אין מציל, או שיש דגל שחור, דגל אדום – "אני לא יודע כבר איזה צבעים יש" – תיזהר, אל תיכנס לים. מי שנכנס – הפסיד את המצוות שלו.

וגם לא יעבור אדם בעגלה או בכלי רכב על גשר רעוע. ואם תאמר: היום נוסעים על גשרים, ובטוח שזה בטוח – מי יודע? כמה פעמים זה נפל. "הנה, לא מזמן היה מסכן אחד שהלך לעולמו, בר מינן – עשו שיפוץ בבית ונפלה קורת בטון".

סגולה למעבר בגשר

מה יעשה אדם שצריך לעבור על גשר – איזו סגולה, שיעבור את זה בשלום? נניח שאתה נוסע ברכב על גשר; היום כל המדינה מלאה גשרים. אומר **הפרי חדש**: יאמר את הפסוק

> **וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא־יַשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא־יָעִיר כָּל־חֲמָתוֹ**
> תהלים עח, לח

ואחר כך יאמר "יושב בסתר עליון", עד שיעבור את הגשר:

> **יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן**
> תהלים צא, א

וכתב **הזבחי צדק** מעשה שהיה בבגדד: אישה אחת – לא הייתה יהודייה – נסעה בעגלה מעל הגשר, והעגלה קפצה ונפלה לתוך הנהר, והיא מתה, ואכלו אותה הדגים. ואז אמרו: תיזהרו לא לעשות כן.

בית יחידי והליכה בלילה

"לא יישן אדם בבית יחידי"

עוד דבר שאסור לעשות משום הסכנה: בגמרא כתוב שלא יישן אדם בלילה בבית יחידי. מה הגדר של בית יחידי? יש בניין רב קומות, עשרים וארבע קומות; בחלק יש דיירים ובחלק אין. הלכה למעשה: אשתו או הילדים נסעו לחתונה, והוא לבד בבית – מותר לו לישון?

במה מדובר בגמרא? בית יחידי – בית בודד באמצע הרחוב, זה אסור, אלא אם כן יש איתו עוד מישהו. אבל אם זה לא בית בודד, אלא בית שגרים בו עוד שכנים – יהיה מותר; וכן בית בודד שדבוק לבית שאינו בודד.

סוכה בשטח פתוח

מי שישן בסוכה ואין לו מקום לעשות סוכה, כל השכנים מתנגדים, והלך ומצא איזה שטח פתוח ובנה שם סוכה – האם הוא יכול לישון שם בלילה או לא? אמר **הגאון מווילנה**: כתוב בפסוק

> **שׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יֵדַע דָּבָר רָע**
>
> קהלת ח, ה

וכיוון שהוא מקיים מצווה של

> **בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת**
>
> ויקרא כג, מב

מותר לו לישון בסוכה גם כשהיא בודדת, כי אין כאן בעיה – הוא שומר מצווה, ויש מלאכים ששומרים עליו. וגם בזוהר כתוב "אושפיזין עילאין קדישין" – אם הזמין את האושפיזין, הוא מסודר.

הליכה בלילה – באמצע או בצד?

אומר **הגאון החיד"א** שכשהוא הולך ייזהר ויאמר: "חתום פה שטן".

ואם הולך אדם בלילה, אומרת הגמרא: איפה ילך, באמצע הרחוב או בצד הרחוב? למשל סמטה בכפר, שאין שם רכבים. הגמרא מחלקת: ביום ילך באמצע הדרך, אבל בלילה ילך בצד. למה? המזיקים ביום פוחדים ללכת במרכז, והם הולכים בצד, ליד הקיר; אבל בלילה המזיקים, בר מינן, הולכים באמצע הדרך. לכן ייזהר, לא ילך בלילה באמצע הדרך אלא בצדדים; וביום – הפוך, ילך באמצע ולא בצדדים. כאן גמרא מפורשת, ולא חילקו.

סגולות ושמירה

פיטום הקטורת

למה טוב לומר פיטום הקטורת? כך כתב הזוהר הקדוש בפרשת תרומה: שאם יש, חס ושלום, מגפה, ורוצה להינצל מהמגפה – יאמר פיטום הקטורת.

ומתי אומרים פיטום הקטורת? אפשר לאמרו מחצות לילה והלאה, עד למחרת בשקיעה. ונפקא מינה עכשיו לקראת הקלפיות: בקלפי – תגיד שם קטורת.

הקצף שעולה מעל התבשיל

הגמרא אומרת שמה שעולה מעל התבשיל – הקצף – לא יאכל אותו, כי זה מסוכן. אנחנו נוהגים לשפוך את זה: אישה חכמה לוקחת כף, אוספת מעל הסיר את כל הבועות האלה וזורקת אותן לכיור. ובבירה ובחלב אין בעיה – מותר.

"אתם זוכרים את ששה, עליו השלום? ששה היה עומד ליד שלמה הפלאפל ועושה צדקה. מדי פעם היה קונה כוס סודה, ומיד כשמזגו לו, ועלה הקצף, היה שותה מהר – מברך 'שהכול' ושותה. אמרתי לו: למה אתה עושה ככה, ששה? אמר: בשביל הבוזה" – כך קוראים לקצף בערבית.

כיסוי המצח

עוד אומרים: כשאדם הולך בדרך ויש שם סכנה, יכסה את המצח שלו. וכן אם נכנס לבית הקברות, טוב לכסות את המצח, ובפרט בשעת הלוויה. מאיזה טעם? כיוון שהמזיקים שם משתוללים, והמלאך משתולל, ואם הוא רואה אדם שיש לו עוון, מיד יכול להזיק לו. לכן יכסה את מצחו, שלא יראה את העוונות שלו.

"אל תשקצו את נפשותיכם"

מהו "בל תשקצו"

יש איסור "בל תשקצו", והגדר שלו נושא רחב מאוד. מקור האיסור בפסוק:

> **אַל־תְּשַׁקְּצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם**
>
> ויקרא יא, מג

אסור לשתות מים בכוס מלוכלכת, מזוהמת, שאנשים נוהגים לא לשתות בה; ואם שותה – עובר משום "בל תשקצו את נפשותיכם", כיוון שהנפש של האדם נמאסת.

המשהה את נקביו ולא יוצא לשירותים בזמן – כל רגע שהפסולת נשארת בתוך הגוף, הוא עובר על "בל תשקצו". לכן צריך ללכת. אבל לא יגזים יותר מדי, כתבו הפוסקים, כי אחר כך זה נהיה אובססיה, כל רגע הוא הולך לשירותים. לכן צריך הכול בחוכמה.

וכן לא יחזיק ביד שלו לא לטאה ולא עכבר. אם ראית עכבר במדרגות – אל תיגע בו, דחוף אותו במקל; לא לגעת בו, לא בלטאה ולא בעכבר, משום "בל תשקצו".

ומה עוד נכלל ב"בל תשקצו"? כך אומר **רש"י**: אם לועס אוכל, מוציא אותו ובולע חזרה – זה נקרא "בל תשקצו". כמו ילדים שמשחקים בסוכריות שמחליפות צבעים, וכל רגע מוציאים את הסוכרייה ומחזירים לפה – תגידו להם שאסור לעשות כך.

כלי השירותים

אותו הדבר הכלים של השירותים – כלים שמשתמשים בהם בשירותים, ייזהר לא להשתמש בהם לדברים אחרים; המשתמש בהם עובר על "בל תשקצו". "ראיתם מה היה באיזה בית מלון מפואר בירושלים? לא אזכיר שם. עשו מצלמה נסתרת, ובאה המנקה, לקחה את המברשת של השירותים, שפשפה את הסדין וגיהצה אותו – בלי לקחת אותו לכביסה". לכן היזהרו – כל החיידקים, ועוד משלמים על זה כסף.

כתב **מרן הבית יוסף**: למשל, הכניס איזה כלי לתוך השירותים – היה צריך מים – ועכשיו הוא רוצה להשתמש בכלי הזה לנטילת ידיים. לפעמים קורה שרוצים לנקות את השירותים, לוקחים ספל מהמטבח, ממלאים אותו מים ומשפשפים בשירותים. אומר **מרן הבית יוסף** שהיה מי שאמר שהספל צריך הגעלה, אבל האמת שלא צריך הגעלה: די שינקה אותו, ישטוף אותו, ישפשף אותו אם התלכלך בסבון – והכול יהיה מותר.

אוכל בפה בלי ברכה

אדם שהכניס לפה אוכל בלי ברכה – הגמרא חילקה שלושה חילוקים: אם זה משקה – יבלע אותו, אין מה לעשות, ויברך על המשקה הבא. אבל אם זה דבר מוצק, למשל שקד או אגוז – לא קרה לו כלום: יוציא אותו, יברך עליו ויחזיר אותו לפה. ואם זה דבר שנלעס, כמו לחם או בשר או עוף – יסיט אותו לצדדי הפה, יברך את הברכה, ואחר כך ילעס ויבלע.

בהמה שהורה בה חכם

"ולא בא בפי בשר פגול"

מה הדין לאכול עוף או בהמה שהורה בה חכם? הייתה לי שאלה בעוף, האם הוא כשר או לא; הלכתי לרב והראיתי לו, והרב אמר מותר. האם יש צד להחמיר בזה?

הגמרא במסכת חולין: מי אמר "נבלה וטרפה לא אכלתי"? **יחזקאל הנביא**. והוא ממשיך ואומר: "ולא בא בפי בשר פגול". מה הפירוש "בשר פגול"? אומרת הגמרא: אם הייתה איזו בהמה שהייתה בה שאלה, והביאו אותה לרב והרב התיר – בהמה שהורה בה חכם – "לא אכלתי אפילו את זה", אלא נתתי אותה לעניים.

מעשה בעוף ובחכם בן ציון

"אספר לכם מעשה שהיה – אני זוכר את זה, בשנת תש"ד. היו קונים עופות חיים ולוקחים אותם לשוחט. אישה שפעם היו בקיאות בכול פתחה את העוף, וראתה בפנים כמו כדור עטוף, כמו שומנים של התרנגול. הלכנו יחד עם זה ל**חכם בן ציון**, עליו השלום, שגר ברחוב אלקנה. הוא קיבל אותנו בשמחה, פתח את השקית, ראה את כל האיברים של העוף – היה בקי בהם – מצא את הזפק, את הכבד, את בני המעיים, ואחר כך פתח את זה ואמר: אני יודע מה זה, זו הרחבת הלב. הלב של התרנגול היה חולה והתנפח, ואז הפריש הפרשות – כמו שידוע גם בגוף האדם, שאם נכנס גוף זר הוא מתעטף בכל מיני עטיפות. הוא פתח את זה ומצא את הלב שלם, ואמר: זה מותר".

"מה עשה האברך הזה? צדיק היה. הלך ונתן את העוף למשפחה ענייה, אמר: לא רוצה לאכול – וקנה עוף אחר. ואז זה היה עולה הרבה כסף, חלק ניכר מהמשכורת; היו מקבלים בישיבה מאה וחמישים לירות לחודש".

מ**יחזקאל הנביא** למדנו שיש עניין להחמיר, אבל **תרומת הדשן** ו**המהרש"ל** כותבים בפירוש שאפשר לקחת, ולא טוב להחמיר יותר ממה שחכמים גזרו. מה שחכמים אסרו – אסור, מה שחכמים התירו – מותר, ואל תחמיר יותר ממה שאמרו לך.

ברוך ה' לעולם, אמן ואמן. יזכו לחיים טובים ומעושרים, חיים וכל טוב סלה.

סיכום ההלכות

ההלכות שנלמדו בשיעור, בלשונו של הרב ככל האפשר.

1. לא ישתה אדם משקים מגולים. אף שדעת **מרן** שבימינו אין צורך להקפיד, "יש מקום להיזהר במשקה מגולה, כל סוג משקה, כולל כל המשקאות".
2. משקה מגולה בתוך מקרר – "היינו הך, אותו דבר. חכמים לא חילקו".
3. "ייזהר אם נפלה שממית לתוך האוכל או התבשיל או כל דבר אחר" – "לכן היזהר לכתחילה"; ו"היזהר בשממית לא לנגוע".
4. "ייזהר בערב שבת לנקות קורי עכביש מהבית ולגרש את השממית מהבית" (בשם **רבנו האר"י**).
5. "אסור לאכול בשר ואחר כך דג או דג ואחר כך בשר בלי הפסק באמצע": לרחוץ את הידיים טוב מהשומן, להחליף את הכלים, ולאכול משהו ניטרלי באמצע.
6. נפל דג לתוך תבשיל של בשר – "להלכה רוב הפוסקים הסכימו שבטל בשישים, אם יש שישים כנגדו". הדג עצמו נאסר באכילה; "ואם לא היה שישים – כל הסיר הלך".
7. סיר בשרי לדגים – "תרחץ אותו טוב, תנקה אותו, ואתה יכול לבשל פעם דג, פעם בשר. אותו הדבר מחבת" (ולדעת **החיד"א** – לחכות עשרים וארבע שעות, או סיר ומחבת מיוחדים לדגים).
8. "אין הבדל בין בשר בקר לבשר עוף, שניהם נקראים בגדר בשר".
9. אחרי בשר בתנור, דגים בתבנית אחרת – "מותר, אין בעיה", כי "זיעה אין בה ממש".
10. בשר ודג בתנור יחד בתבניות נפרדות – "יכסה אחד מהם"; ובתנור גדול ורחב "יהיה מותר".
11. לחם שנאפה בתנור עם בשר – "ריח לא נחשב", ומותר לאכול אותו עם דגים.
12. חלה שנגעה בשומן הדג – "צריך להיזהר לא לאכול את זה עם בשר אחר כך"; "יוריד את החתיכה איפה שנגע".

13 כשמביאים לשולחן דגים ואחר כך בשר – להגיד למסובים לא לגעת בלחם; חתיכה אחת לדגים, "ואחר כך חתיכה אחרת של לחם ייקחו בשביל בשר".

14 אחרי דגים לפני בשר: לרחוץ את הידיים בסבון ("רחיצת יד במים לא מועילה"), "לשטוף את הפה ולאכול חתיכת פת", ולנקות את השיניים משיירי הדג.

15 עוף ודג – "כל הפוסקים כתבו לכתחילה ייזהר גם בעוף".

16 "היזהר מאוד אם זיעת האדם נגעה בלחם וכדומה" – כל זיעת האדם יש בה סכנה לאכילה, "חוץ מזיעת הפנים".

17 "צריך להיזהר לא לשים אוכל שאחרי שיתבשל, או אוכל שאפשר לאכול אותו כמו שהוא, מתחת למיטה". אבטיח – מותר, כי "זה אטום מכל הצדדים"; תחת עגלת תינוק – "אין שום בעיה".

18 אסור לנעוץ סכין בצנון – ל**שולחן ערוך** משום סכנה, ול**ראב"ד** משום ביזיון אוכלים.

19 ורדים ושושנים על רימוני ספר התורה – "**הפרי חדש** פסק שמותר".

20 "לא יעבור אדם ליד קיר נטוי ולא על גשר רעוע"; וכשהים גועש או שיש דגל – "אל תיכנס לים".

21 סגולה למעבר גשר – יאמר "והוא רחום יכפר עון" וכו', "ואחר כך יאמר יושב בסתר עליון עד שיעבור את הגשר".

22 "בית בודד באמצע הרחוב – זה אסור" לישון בו לבד, "אלא אם כן יש איתו עוד מישהו"; בית שגרים בו עוד שכנים, או בית בודד הדבוק לבית אחר – "יהיה מותר".

23 "מותר לו לישון בסוכה גם כשהוא בודד" – "שומר מצוה לא ידע דבר רע".

24 "ביום ילך באמצע הדרך, אבל בלילה ילך בצד".

25 פיטום הקטורת אומרים "מחצות לילה והלאה, עד מחר בשקיעה".

26 "מה שיוצא מעל התבשיל לא יאכל את זה, זה מסוכן".

27 "כשאדם הולך בדרך ויש שם סכנה, יכסה את המצח שלו", וכן בבית הקברות, ובפרט בשעת הלוויה.

28 "בל תשקצו": לא לשתות בכוס מלוכלכת; לא להשהות את נקביו ("אבל לא יגזים יותר מדי"); "לא יחזיק ביד שלו לא לטאה ולא עכבר"; לא להשתמש בכלי השירותים לדברים אחרים.

29 "אם לועס אוכל ומוציא אותו ובולע חזרה – זה נקרא בל תשקצו".

30 ספל שהוכנס לשירותים – "לא צריך הגעלה, די שינקה אותו, ישטוף אותו, ישפשף אותו" בסבון, "והכול יהיה מותר".

31 הכניס לפה אוכל בלי ברכה: משקה – יבלע ויברך על המשקה הבא; דבר מוצק כשקד או אגוז – "יוציא אותו, יברך עליו ויחזיר אותו לפה"; דבר שנלעס – "ייקח אותו לצדדים ויברך את הברכה, ואחר כך ילעס ויבלע".

32 בהמה שהורה בה חכם – יש עניין להחמיר, אבל "מה שחכמים אסרו אסור, מה שחכמים התירו מותר, ואל תחמיר יותר ממה שאמרו לך".

ה' יזכנו לשמור ולעשות ולקיים, ובשורות טובות.

הסודות להצלחה שלך

לתת, לאהוב, לצמוח

סרקו לאתר

www.yoursuccesstoolbox.com